

O analiză a calității revistelor științifice românești

Drd. Dan GROSU

Centrul Național pentru Politica Științei și Scientometrie

Unitatea Executivă pentru Finanțarea Învățământului Superior și Cercetării Științifice Universitare
dan.grosu(at)uefiscsu.ro

Abstract: The paper is analyzing the quality of Romanian scientific magazines by evaluating their capacity to answer two questions: “how significant is the journal for the scientific community?” and “does it comply with international standards for scientific journals?”. Data collected during the evaluation process developed by the National University Research Council are analyzed and compared with the R&D investment figures at regional level and data reflecting the structure of the human resource in different scientific fields. Conclusions are aimed at developing a more coherent national science policy.

Rezumat: Articolul realizează o analiză a calității revistelor științifice românești prin prisma a două probleme: importanța lor pentru comunitatea științifică și capacitatea de a respecta standarde internaționale de publicare. Datele colectate pe parcursul procesului de evaluare și ierarhizare a calității revistelor științifice realizat de Consiliul Național al Cercetării Științifice în Învățământul Superior sunt analizate și corelate cu investiția în cercetare la nivel regional și repartitia resursei umane pe domenii. Concluziile vizează probleme cheie, care necesită detalieri și analize ulterioare, pentru dezvoltarea unei politici a științei la nivel național.

Articol publicat în *Revista de politica științei și scientometrie* nr. 3, 2005.

Știința, ca sistem auto-organizat, este guvernată de fluxuri informaționale. Prin urmare, măsurarea cantității de informație care trece prin canale de comunicare științifică poate produce rezultate semnificative, din punct de vedere al unei evaluări a producției de cunoaștere. Nevoia de evaluare a performanței în cercetarea științifică a făcut ca astfel de măsurări să devină absolut necesare în dezvoltarea modelelor pentru alocarea resurselor. În acest context, funcția unei reviste este de canal de comunicare al comunității științifice, iar evaluarea sa va trebui să vizeze tocmai acest aspect. Totuși, trebuie să remarcăm că scientometria, analiza cantitativă a comunicării științifice, se întemeiază pe concepte care provin din filosofia științei și sociologia cunoașterii; neglijarea acestor aspecte este o sursă frecventă de erori și analize statistice ne-relevante.

Până în anii 70, analiza dinamicii cunoașterii științifice era o problemă care aparținea filosofiei, chestiunea centrală fiind validarea cunoașterii („contextul justificării”). Pe de altă parte, pentru cercetătorii din domeniul științelor sociale se

punea problema modului în care este produsă cunoașterea („contextul descoperirii”). Legătura dintre aceste probleme a fost pusă în evidență de Price (relația între creșterea cunoașterii și seturile de documente) și Kuhn (relațiile între cercetătorii care adoptă o paradigmă și creșterea cunoașterii)[2]. Dar elementul decisiv în dezvoltarea scientometriei l-a constituit posibilitatea de a utiliza în mod sistematic *Science Citation Index*, *Social Science Citation Index* și alte servicii de indexare a revistelor științifice, ceea ce a condus la obținerea seturilor de date statistice concludente referitoare la literatura științifică și, ca o consecință, a studiilor de politica științei întemeiate pe măsurători cantitative.

Vom exemplifica cele de mai sus cu rezultatul unei recente dezbateri. În comunitatea academică din Statele Unite, printre specialiștii din domeniul științelor politice, a fost lansată următoarea anchetă: ce condiții trebuie să îndeplinească un individ pentru a fi numit *political scientist*? Rezultatul anchetei a indicat că trebuie să întrunească simultan două dintre următoarele patru calități:

- să posede un doctorat în științe politice / relații internaționale;
- să fie cadru didactic într-o universitate care acordă licențe în științe politice / relații internaționale;
- să fi publicat cel puțin două articole în reviste indexate de sistemul *JSTOR*;
- să aibă cel puțin opt citări în sistemul *Social Science Citation Index*.

Observăm că ultimele două criterii se referă la analiza cantitativă a activității științifice, vizând publicarea în reviste recunoscute de o anumită comunitate științifică și citarea în reviste din sistemul Institutului pentru Știința Informației (ISI). Nu simpla cuantificare a articolelor publicate în reviste ISI este cu adevărat relevantă, ci valoarea rezultatelor publicate exprimată în citări. *Asocierea conceptuală a ideilor, așa cum sunt înțelese de autorii articolelor, se materializează în citări, care devin astfel voturi în favoarea lucrărilor citate* [3]. Dar, pentru a fi citate, articolele trebuie să fie citite! Astfel că importanța unui rezultat publicat este dependentă de importanța revistei în care a fost publicat, pentru comunitatea științifică internațională.

În aceste condiții, cadrul analitic de evaluare a calității unei reviste științifice va include două probleme:

- Cât de semnificativă este respectiva publicație pentru comunitatea științifică?
- Modul în care este publicată revista întrunește condiții minimale pentru a permite indexarea sa într-un sistem internațional?

Vom încerca să identificăm un posibil răspuns la aceste întrebări urmărind criteriile și metodologia utilizate în procesul de evaluare și ierarhizare a calității științifice a revistelor, derulat de Consiliul Național al Cercetării Științifice în Învățământul Superior, în perioada martie – mai 2005.

Criteriile și metodologia CNCSIS

Analiza procesului de evaluare a revistelor efectuat în perioada 2002-2004, realizată de *Comisia CNCSIS pentru valorificarea rezultatelor cercetării fundamentale*, a condus la reconsiderarea sau

eliminarea unor criterii care, în anii trecuți, au introdus în evaluare informații redundante sau ne-relevante, ori care s-au dovedit foarte dificil de verificat. În acest fel s-a obținut un set de « Zece criterii pentru evaluarea calității științifice a revistelor », disponibil pe site-ul <http://www.cnscis.ro>.

Criteriile au fost împărțite în două grupe, ceea ce a implicat definirea a doi indicatori numerici agregați. Primul dintre aceștia evalua includerea revistei respective în sisteme de indexare sau în cataloage internaționale, interesul comunității științifice pentru procurarea revistei, publicarea articolelor cu autori străini. Al doilea indicator a vizat apariția constantă a revistei, publicarea articolelor într-o limbă de circulație internațională, existența rezumatelor articolelor într-o limbă de circulație internațională, tradiția revistei, prestigiul colegiului de redacție. În urma punctajului obținut la acești doi indicatori, o revistă a fost inclusă într-una dintre următoarele categorii:

A = reviste incluse în baza de date a Institutului pentru Știința Informației din Philadelphia;

B = reviste care dețin potențialul necesar pentru obținerea recunoașterii internaționale;

C = publicații științifice de importanță națională;

D = publicații aflate în evidența CNCSIS.

Revistele din categoriile A, B și C au obținut recunoașterea CNCSIS. Revistele din categoriile B și C vor putea fi clasificate într-o categorie superioară atunci când vor atinge standardele de calitate necesare pentru includerea în respectiva categorie, fără a aștepta o eventuală evaluare anuală a revistelor. Revistele din categoria D au fost incluse în baza de date CNCSIS și vor putea obține recunoașterea CNCSIS în momentul în care vor atinge standardele de calitate necesare pentru includerea în categoria C.

O astfel de definire clară a procedurilor de evaluare și ierarhizare a permis procesarea a circa 600 de documentații într-o perioadă scurtă de timp și dezvoltarea unei baze de date întemeiată pe criterii aplicate unitar pentru întreg peisajul

publicistic al comunității academice din România. În acest moment se impun câteva precizări privind coordonatele pe care s-a înscris procesul de evaluare a revistelor:

Transparență. Întreg procesul de clasificare a revistelor științifice s-a derulat în cea mai deplină transparență, aceasta fiind esențială pentru asigurarea legitimității rezultatelor. Consiliul Național al Cercetării Științifice în Învățământul Superior, prin Centrul Național pentru Politica Științei și Scientometrie, a pus la dispoziția tuturor membrilor interesați ai comunității științifice din România informații referitoare la analiza procesului de evaluare a calității științifice a revistelor în perioada 2002-2004, fundamentarea criteriilor și metodologiei utilizate în 2005, evoluțiile observate pe măsură ce etapele erau parcurse. Datele puse la dispoziție de CENAPOSS au contribuit la creșterea nivelului de calitate al revistelor, dar și la elaborarea materialelor care analizează situația cercetării științifice din România. Pe de altă parte, asigurarea transparenței a permis asimilarea unor sugestii valoroase venite din partea comunității academice, în măsura în care acest lucru nu a afectat derularea întregului proces.

Rigurozitate. S-a încercat diminuarea subiectivității generate de intervenția umană prin elaborarea și implementarea unor proceduri clar definite, precum și prin solicitarea acelor documente justificative care să permită verificarea datelor comunicate de editorii revistelor. Rezultatele obținute dau o imagine ne-deformată a comunității științifice românești, în anul 2005. Astfel:

În categoria A s-au înscris 1% dintre revistele care au fost evaluate;

În categoria B s-au înscris 14% dintre revistele care au fost evaluate;

În categoria C s-au înscris 25% dintre revistele care au fost evaluate;

În categoria D s-au înscris 41% dintre revistele care au fost evaluate.

Integrare europeană. Definierea categoriilor în care sunt clasificate revistele corespunde practicilor internaționale și europene în domeniu. Astfel, un studiu relativ recent, efectuat de Comitetul Național al Cercetării

Științifice din Franța, clasifică revistele în următoarele categorii:

i. Reviste de excelență [franceze], unanim recunoscute într-un domeniu al cercetării;

ii. Reviste de înaltă calitate [franceze], cu o difuzare mai restrânsă din cauza tematicii specifice,

iii. Reviste internaționale de referință într-un domeniu al cercetării;

iv. Reviste academice [franceze] cu difuzare mai puțin largă și cu audiență, în principal națională.

(conform *Classement des revues à comité de lecture en économie et en gestion, CNRS, Iulie 2004*)

Analiza rezultatului evaluării revistelor

Fără a minimaliza importanța celui de-al doilea indicator, care a avut o funcție eliminatorie, trebuie să observăm că semnificativ pentru nivelul calitativ al unei reviste cu pretenții științifice este gradul de conectare cu comunitatea științifică internațională pe care îl oferă cercetătorilor români. Știința nu poate exista izolată, ca o insulă pe care fiecare admiră, narcisistic, splendoarea sa și a celorlalți naufragați. Căci despre naufragiu este vorba atunci când o revistă nu interesează pe absolut nimeni, cu excepția unui cerc restrâns de persoane din România. Desigur, datele referitoare la indicatorul obținut prin sumarea punctajelor realizate la primele cinci criterii [Fig. 1] pot părea extrem îngrijorătoare: circa 170 de reviste au obținut mai puțin de 5 puncte. Înseamnă că nici un cercetător sau instituție de cercetare din străinătate nu au făcut un abonament la una dintre aceste reviste, oricât de redus ar fi fost costul său. Mai înseamnă că editorii revistelor nu au realizat un număr minim de schimburi academice, nici măcar cu colegii din Republica Moldova, și că nu au reușit să convingă autori străini să publice în revistele respective. Într-adevăr, lucrurile ar putea părea foarte grave, mai ales că nici situația celorlalte reviste care au acumulat mai puțin de 30 de puncte nu este mult diferită. Totuși, se impun câteva nuanțări.

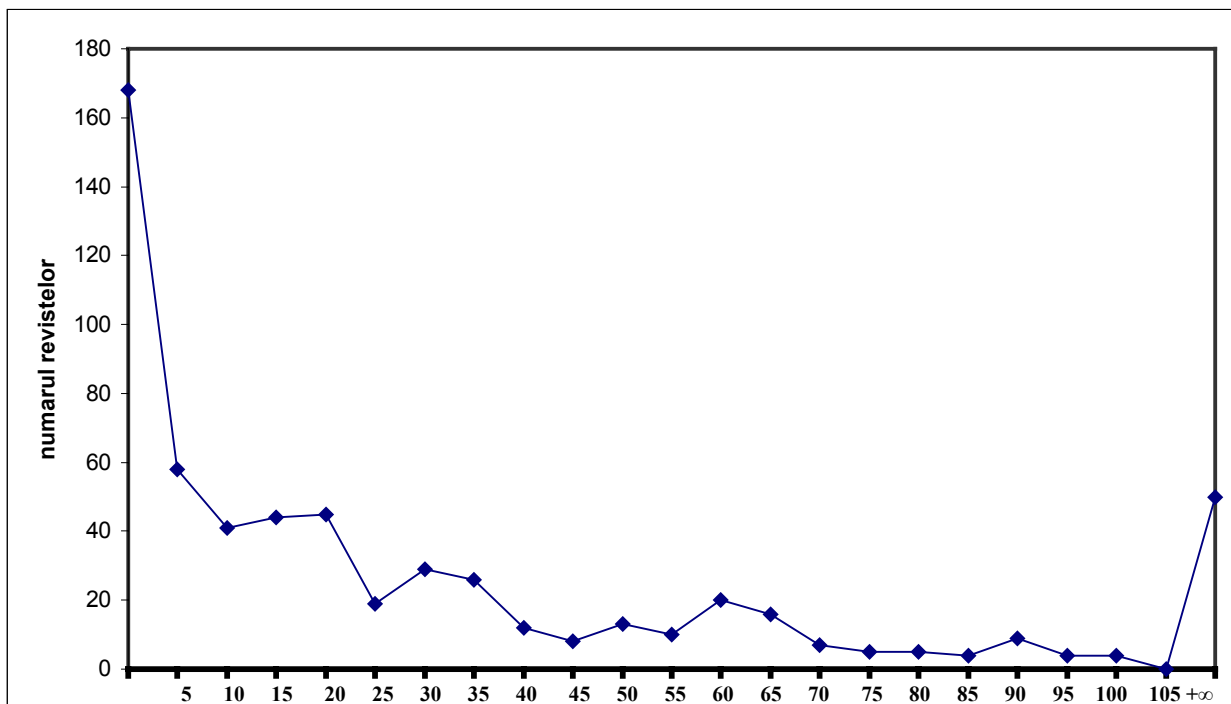

Figura 1: Densitatea distribuției revistelor în raport cu suma punctelor acumulate la criteriile 1-5

În primul rând, o mare parte dintre aceste publicații nu sunt reviste științifice. Nu au fost niciodată și nici nu și-au propus să devină vreodată. Publicul lor țintă nu face parte din comunitatea științifică. Astfel de publicații, altfel absolut onorabile, își propun informarea unor comunități profesionale sau a unui public mai larg, dar nu publicarea rezultatelor cercetării științifice și nici diseminarea lor. Și atunci urmează întrebarea cea mai naturală: de ce au mai solicitat recunoașterea calității științifice? Răspunsul este dat de confuzia care domnește în comunitatea științifică din România în chestiunea evaluării cantitative a rezultatelor activității de cercetare. Lipsa unui set unitar de indicatori, bazat pe rezultate publicabile și citirile lor, a permis adoptarea unor criterii imposibil de operaționalizat, în anumite cazuri, și la dispariția totală a criteriilor, în altele. Astfel că cel care primește bani publici pentru cercetare se angajează, printre altele, să publice câteva articole, oriunde și oricum. Iar dacă are la dispoziție o revistă „de casă”, a asociației profesionale din care face parte, de ce nu ar publica în acea revistă? Prin actuala evaluare și ierarhizare a revistelor a fost eliminată, practic, posibilitatea de a

obține recunoașterea calității științifice de către publicații aflate în această situație, utilizându-se o metodologie unitară și eliminându-se subiectivitatea elementului uman. Numai acest rezultat ar fi suficient pentru a considera întregul proces un succes.

Din nefericire, tot din această categorie, a revistelor cu punctaj insuficient la primele cinci criterii de evaluare, fac parte și un număr semnificativ de publicații editate în mediul universitar, iar acest lucru ar trebui să dea de gândit. În cele mai multe dintre cazuri este vorba de centre universitare relativ recente, care nu au avut timpul necesar pentru a duce revistele la maturitate, căci dezvoltarea unei publicații științifice nu este un lucru ușor de făcut și nici nu poate fi realizată în 2-3 ani. Dar nu sunt rare nici situațiile în care „balcanismul” și superficialitatea au fost cauzele reale ale situației în care se află respectivele reviste. Un exemplu concludent ar fi buletinul științific al unei cunoscute universități, publicat în două serii. „Seria B” acoperă toate domeniile ingineresti, în timp ce „Seria A” vizează tot restul cunoașterii științifice! Oare își imaginează cineva că astfel de publicații pot fi canale ale transferului de cunoaștere, că

un profesionist va dori să citească o revistă în care, în cel mai fericit caz, apare un articol care să-l intereseze într-un an de zile? Prin urmare, pentru comunitatea științifică, astfel de reviste sunt cvasi-inexistente. Realitatea, exprimată cu candoare într-o fișă sintetică de către unul dintre editori, este că avem un număr semnificativ de publicații înființate cu unicul scop de a găzdui articolele cadrelor didactice dintr-o instituție de învățământ superior și de a îndeplini, în consecință, indicatori pe baza cărora se primesc finanțări din bani publici.

De fapt, numărul mare de reviste care au obținut punctaje foarte mici nu este o problemă în sine. În fond, acest lucru demonstrează coerența criteriilor și metodologiei utilizate, căci, dacă ar fi fost recunoscute cele circa 600 de reviste cu pretenții științifice, ar fi însemnat că România a depășit cu mult Germania sau Franța la acest capitol. Problema care a generat această masă de reviste parazitare trebuie localizată la nivelul modelului investițional pentru activitatea de cercetare din România; sau, mai degrabă, în lipsa sa [4]. Dacă nu se utilizează rezultatele procedurilor de recunoaștere a calității științifice a revistelor, acceptându-se în evaluarea rezultatelor proiectelor de cercetare criterii bazate pe articole publicate oriunde și oricum, este natural să ne așteptăm să rezulte o fărâmițare maximă a peisajului revistelor. Astfel că fondurile care ar fi putut fi orientate în direcția producției publicistice la standarde internaționale au fost irosite, iar România are numai șase reviste științifice recunoscute de Institutul pentru Știința Informației.

Revenind la datele prezentate mai sus, observăm existența a două puncte de minim local: la 25 de puncte și la 55 de puncte. Explicarea semnificației lor este cât se poate de naturală și ține, într-o oarecare măsură, de zona de civilizație în care ne desfășurăm activitatea și de anumite mentalități care îi sunt asociate. Transparența în evaluare a presupus publicarea criteriilor și metodologiei utilizate, dar nu și a valorilor numerice necesare a fi îndeplinite pentru includerea în categoriile B sau C. Totuși, se

pare că astfel de informații au darul de a se propaga pe canale neoficiale, dar eficiente, ignorându-se principiile confidențialității. Așa că un număr de reviste au reușit să realizeze 60 de puncte, respectiv 30 de puncte, câte erau necesare pentru includerea în una dintre cele două categorii în propunerile inițiale, „forțând” pe ultima linie dreaptă. De aici rezultă „găurile” din zonele de punctaj imediat inferioare.

Acest fenomen demonstrează un lucru elementar: creșterea calității revistelor românești este legată de impunerea unui set de criterii pentru evaluare. Ulterior acestea pot fi modificate, în raport cu obiectivele strategice ale sistemului CDI sau cu eficiența feedback-ului pe care îl produc, dar lipsa unui set de criterii pentru publicarea revistelor îi privează pe editori de orice reper și adâncește starea de confuzie. Desigur, se poate aduce în discuție argumentul inventivității românești, specifică unor astfel de situații. De exemplu, difuzarea în străinătate a unei reviste s-ar putea realiza în Republica Moldova, pe baza unor relații amicale. Dar imaginați-vă ce s-ar fi întâmplat dacă un astfel de criteriu ar fi funcționat încă din 1990 și universitățile basarabene ar fi fost inundate de publicații științifice în limba română!? Pe de altă parte, criteriul respectiv poate fi rafinat în timp, solicitându-se ca o parte din difuzarea revistei să se facă în Uniunea Europeană, de exemplu.

În sfârșit, să observăm că 40 de reviste au obținut mai mult de 100 de puncte! Prin urmare, putem identifica un set de publicații conectate deja, în bună măsură, comunității științifice internaționale, capabile să asigure respectarea standardelor editoriale și un flux constant de articole valoroase. Dar, pentru a reuși obținerea unei depline recunoașteri internaționale, echivalând cu includerea în sistemul *Web of Science* al Institutului pentru Știința Informației, aceste reviste trebuie să beneficieze de o politică a științei care să le susțină și să-și găsească rolul într-o strategie națională CDI.

Analiza ierarhizării revistelor științifice la nivel regional

Analiza anterioară ne-a condus la identificarea principalei probleme a peisajului publicațiilor cu pretenții științifice din România: extrema sa fragmentare. Lipsa

unui model investițional și a unui sistem de evaluare și control a producției științifice a condus la apariția unui număr mare de reviste, de slabă calitate, a căror existență este legată de îndeplinirea unor roluri formale.

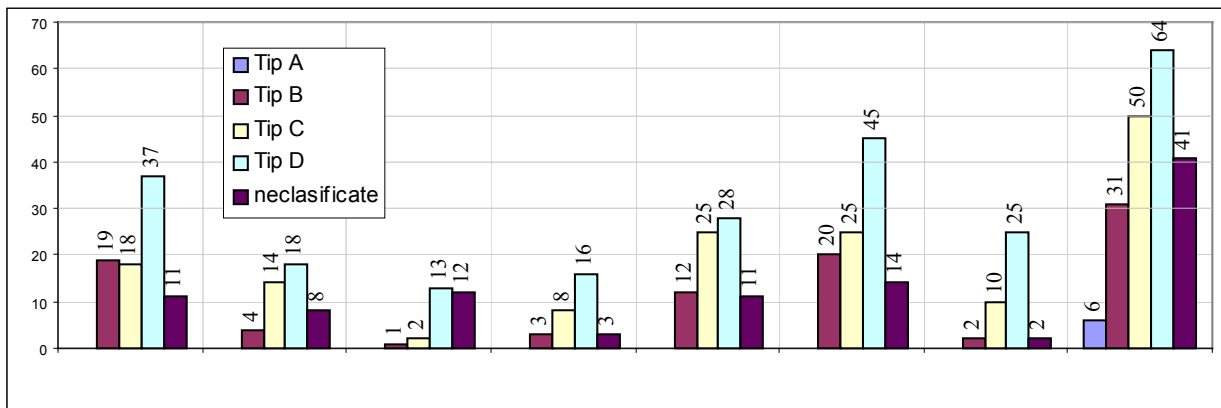

Figura 2: Repartiția tipurilor de reviste la nivel regional (valori absolute)

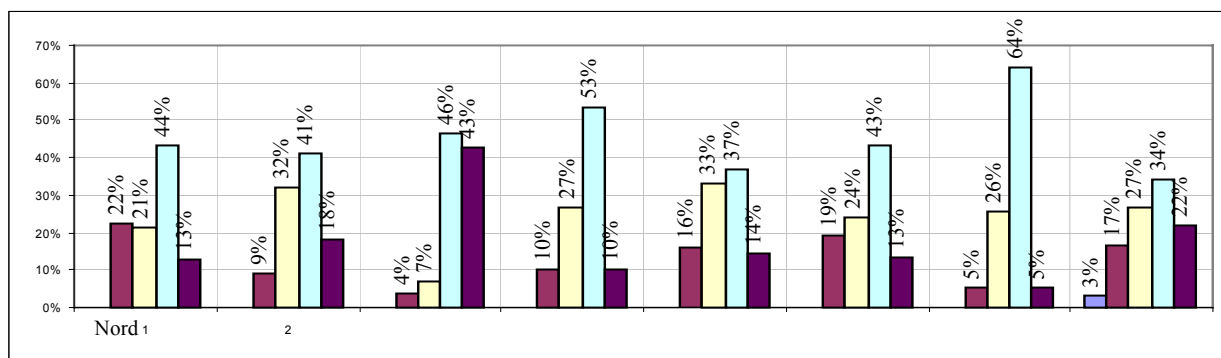

Figura 3: Repartiția tipurilor de reviste la nivel regional (valori procentuale)

În continuare ne vom concentra pe caracteristicile acestui fenomen de fragmentare a peisajului revistelor științifice și a resurselor care le alimentează.

Datele prezentate în formă grafică reprezintă repartiția revistelor pe categorii de ierarhizare, la nivelul euro-regiunilor, ceea ce ne va permite realizarea unor corelații relevante cu investiția în cercetare la nivel regional. Din nefericire, nu putem evalua producția științifică propriu-zisă la nivelul fiecărei regiuni – pentru așa ceva am avea nevoie de un Sistem Național de Indexare a Citărilor. Totuși putem face, cu un grad important de realism, două ipoteze de lucru:

1. Dimensiunile revistelor românești, măsurate în numărul de articole publicate, se păstrează în anumite limite relativ apropiate;
2. Un număr relativ mic de universitari sau cercetători bucureșteni își publică rezultatele proiectelor de cercetare în reviste din celelalte regiuni.

Cu aceste ipoteze, vom încerca să urmărim modul în care investiția în cercetare se transformă în rezultate publicabile, iar acestea alimentează revistele științifice. Desigur, o parte dintre rezultate nu sunt publicate în reviste românești, ci în publicații internaționale, indexate de ISI. Numărul

acestora este, totuși, destul de mic, România fiind plasată pe ultimul loc în clasamentul european la acest indicator. Mai mult decât atât, pentru analiza noastră este important numărul articolelor publicate în reviste ISI ca urmare a activității din proiecte de cercetare finanțate în România. Vom presupune ca numărul lor, raportat la numărul total de articole publicate în cele 600 de reviste cu pretenții științifice, este suficient de mic pentru a nu influența rezultatul analizei.

Înainte de a trece la comparația cu investiția în cercetare la nivel regional, se impun câteva considerații care rezultă direct din informațiile prezentate mai sus. Examinând Figura 2, în care datele referitoare la repartitia revistelor pe categorii de ierarhizare sunt prezentate în valori absolute, observăm un lucru aparent uimitor: regiunea Nord-est și regiunea Nord-vest, însumate, publică mai multe reviste decât Bucureștiul! Mai mult decât atât, în cele două regiuni se produc mai multe reviste de Tip B decât în București și foarte puține reviste care au obținut un punctaj atât de mic încât nu au putut fi incluse în baza de date CNCSIS. Iar dacă examinăm datele din Figura 3, observăm că probabilitatea ca o revistă să fie de tip B este mai mare dacă este publicată la Iași sau Cluj-Napoca, decât la București.

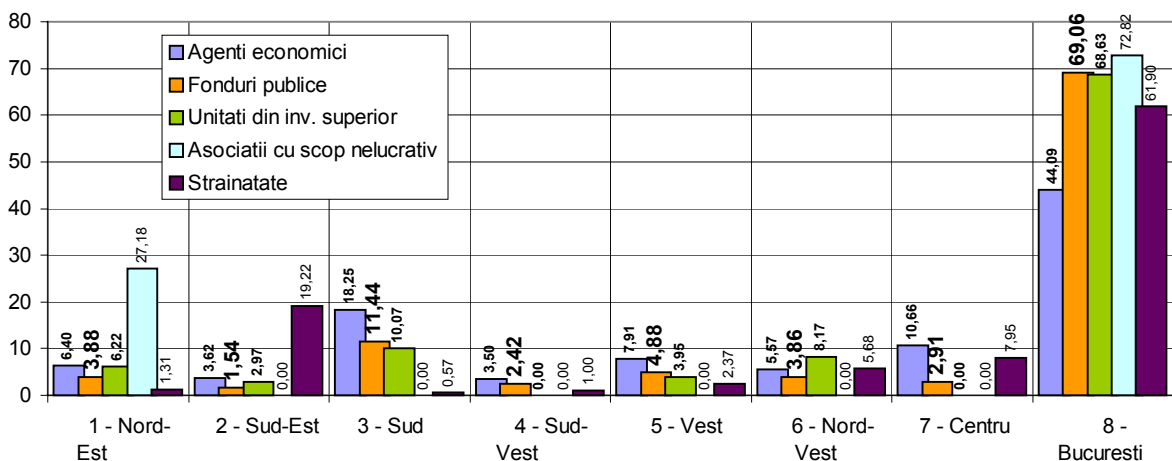
Această observație vine să confirme poziția celor două centre universitare într-un clasament bazat pe o metodologie de tip Shanghai și, în același timp, consistența setului de criterii utilizat în actuala procedură de evaluare a calității revistelor:

Tabel 1: Ierarhizarea universităților din România

	Universitate	Indice de eficiență
1.	Universitatea "Alexandru Ioan Cuza" Iași	0.18
2.	Universitatea "Babeș-Bolyai" din Cluj-Napoca	0.17
2.	Universitatea București	0.17
3.	Universitatea « Politehnica » București	0.15
4.	Universitatea Tehnică "Gheorghe Asachi" din Iași	0.097
5.	Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca	0.078

Sursa: DAVID D. et all. Metodologia Shanghai "Academic Ranking of World Universities" și performanța științifică în universitățile românești [1]

Datele din Figura 4 se referă la investiția în cercetare pe anul 2003, permițând corelarea cu datele privind publicarea revistelor științifice în 2004, când investiția ar fi trebuit să dea roade. Trebuie să remarcăm că valorile cu adevărat semnificative sunt cele referitoare la investiția din fonduri publice; realitatea prezentă în proiectele de cercetare arată că, în foarte multe cazuri, așa-zisa „co-finanțare” nu s-a făcut prin atragerea unor fonduri suplimentare din partea agenților economici sau prin investiții proprii, ci prin finanțare „in kind” sau prin includerea în planul de realizare a unor activități finanțate din alte surse.

Sursa: Institutul Național de Statistică, Direcția de Statistică pentru Industrie și Construcții.
 Figura 4: Fonduri pentru cercetare dezvoltare în anul 2003, pe euro-regiuni și pe surse de proveniență (în miliarde ROL)

Așa cum a rezultat din analiza Planului Național de Cercetare–Dezvoltare și Inovare pe anul 2003 [5], concentrarea la nivelul Bucureștiului a ofertanților temelor de cercetare, care atrag circa 70-80% din totalul fondurilor bugetare ale României destinate cercetării-dezvoltării, duce la:

1. utilizarea dezechilibrată a potențialului de cercetare existent la nivelul țării;
2. ignorarea unor probleme concrete cu care se confruntă unitățile economice și sociale din diferitele zone ale țării, care ar putea fi soluționate prin cercetarea științifică;
3. diminuarea gradului de aplicabilitate a rezultatelor cercetării științifice;
4. restrângerea sferei de beneficiari și diminuarea șanselor de atragere a posibilor co-finanțatori, direct interesați în aplicarea rezultatelor cercetării științifice.

Datele referitoare la evaluarea calității revistelor științifice vin să confirme aceste constatări, căci investiția în cercetare nu se regăsește în publicarea unor reviste de calitate. Mai mult decât atât, euro-regiunile

cu cel mai mare potențial la acest capitol sunt sub-finanțate, în timp ce ofertanții din București primesc 70-80% din fonduri. Desigur, rezultatele unui proiect de cercetare nu se concretizează numai în articolele publicate, dar numărul acestora reprezintă un indicator important al eficienței activității de cercetare – dezvoltare. Iar tendințele în publicarea articolelor științifice se regăsesc, acceptând cele două ipoteze de lucru enunțate mai sus, în tendințe la nivelul publicării revistelor științifice. Prin urmare, lipsa corelării între investiția în cercetare și calitatea revistelor științifice publicate marchează absența unei relații între investiție și rezultatele publicabile așteptate.

Analiza ierarhizării revistelor științifice pe domenii

Dacă până la acest punct am încercat să urmărim modul în care se reflectă utilizarea resurselor financiare în producția de publicații științifice, în această secțiune vom încerca să formulăm câteva observații legate de utilizarea resursei umane.

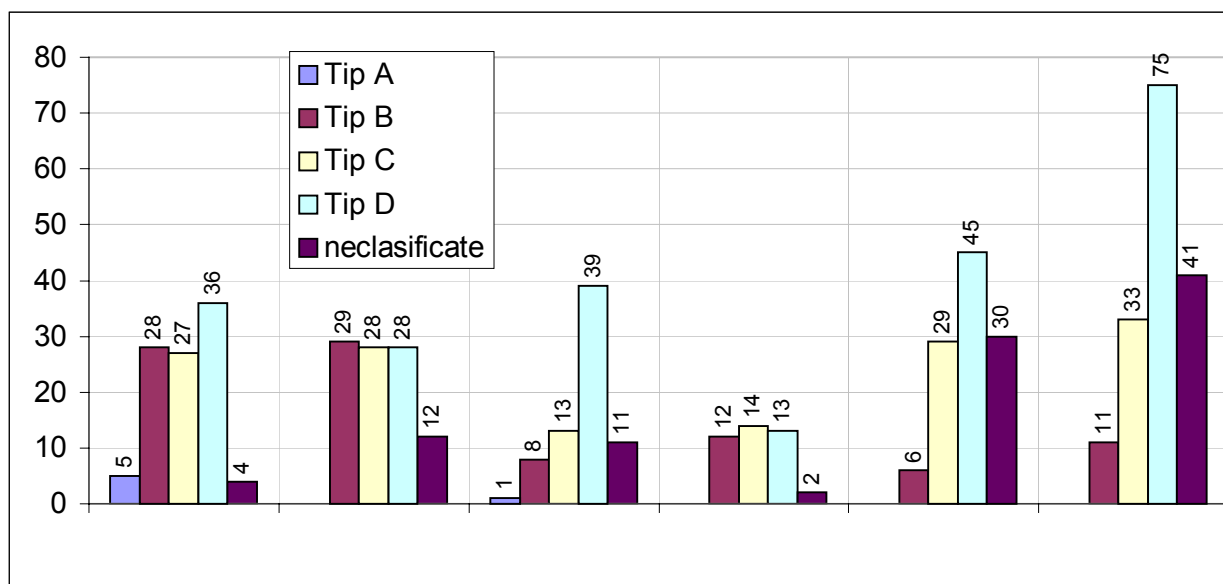

Figura 5: Distribuția revistelor științifice pe domenii și categorii de ierarhizare

În Figura 5 este prezentată distribuția revistelor științifice pe domenii, definite conform Anuarului statistic; în acest fel vom putea realiza corelații cu resursa umană

disponibilă în cercetare, în fiecare domeniu. Examinând datele, câteva observații se impun imediat:

1. Numărul revistelor recunoscute din domeniul incluse în „științele naturale și exacte”, respectiv „științele ingineresti și tehnologice”, este relativ echilibrat, chiar dacă în prima sunt incluse cinci reviste indexate ISI. Mai mult decât atât, probabilitatea ca o revistă să fie de tip B, C sau D este aproximativ aceeași dacă aparține „științelor naturale și exacte” sau „științelor ingineresti și tehnologice”. Pe de altă parte, numărul cercetătorilor implicați în proiecte din cea de-a doua categorie este de circa *patru* ori mai mare decât numărul cercetătorilor implicați în proiecte din prima categorie! [4] Desigur, rezultatul cercetării din domeniul ingineresti nu este reflectat numai prin articole publicate. Dar trebuie să remarcăm că și în privința numărului de patente europene înregistrate România se găsește pe o neplăcută ultimă poziție în clasamentul Eurostat, cu 0,13 patente la 1 milion de locuitori.
2. Remarcăm existența aceluiași tipar legat de probabilitatea ca o revistă să fie de tip B, C sau D și pentru „științele agricole”, chiar dacă numărul acestora este aproximativ de două ori mai mic decât cel al revistelor din domeniul incluse în „științe ingineresti și tehnologice”. Pe de altă parte, numărul cercetătorilor din domeniul incluse în „științele agricole” este de *zece* ori mai mic!
3. Surprinde numărul relativ mic de reviste științifice din domeniul aparținând științelor medicale, specificul activității implicând publicarea permanentă a rezultatelor și observațiilor care rezultă din activitatea curentă. Experiența internațională arată că aceste domenii sunt cele mai active în fluxul cunoașterii științifice. Din păcate, și la acest capitol România face o neplăcută excepție. Mai mult decât atât, numai nouă reviste românești sunt indexate de *MEDLINE* sau de către alte sisteme de același tip destinate științelor medicale.
4. În științele sociale și științele umaniste există nuclee ale revistelor de tip B, dar pătrunderea în aceste nuclee va fi mult

mai dificilă, procesele specifice ciclului de viață al unei reviste fiind mai lente.

Concluzii

Analiza calității revistelor cu pretenții științifice din România a pus în evidență câteva stări de fapt, care merită un studiu detaliat ulterior:

1. Circa 40 de publicații au acumulat un punctaj care ne facem să credem că, cel puțin o parte dintre ele, dețin potențialul pentru obținerea unei depline recunoașteri internaționale. Totuși, o analiză SWOT, care să identifice punctele lor slabe și puternice, oportunitățile și amenințările, este necesară. O astfel de analiză, la care s-ar adăuga studierea cazurilor de succes dintre revistele de Tip A și colectarea de bune practici pentru includerea în sisteme de indexare internaționale, ar trebui să conducă la definirea principiilor pe care trebuie să se întemeieze o strategie managerială pentru obținerea indexării unei reviste românești de către Institutul pentru Știința Informației.
2. Existența unui set de criterii de evaluare este vitală pentru creșterea calității publicațiilor științifice. Ceea ce se impune este rafinarea acestui set de criterii în raport cu obiectivele strategice ale cercetării științifice din România și evaluarea eficienței feedback-ului pe care îl generează.
3. Un număr îngrijorător de mare de reviste publicate în mediul universitar au obținut punctaje foarte mici. Această stare de fapt trebuie analizată în detaliu, întrucât aruncă o umbră asupra gradelor didactice universitare obținute prin publicarea în respectivele reviste. De asemeni, justificarea utilizării fondurilor destinate cercetării prin lucrări care au văzut lumina tiparului în astfel de condiții ridică un semn de întrebare asupra responsabilității cu se folosesc banii publici.
4. De o analiză specială ar trebui să beneficieze revistele editate de Academia

Română și alte reviste de tradiție. O primă evaluare, realizată empiric, ne arată că managementul lor nu s-a adaptat realităților secolului XXI, astfel că o continuare a stărilor de fapt existente în multe dintre aceste publicații va conduce la o moarte lentă și chinuitoare, dar sigură.

5. Întregul proces de evaluare și ierarhizare a revistelor științifice rămâne parțial și incomplet în lipsa unui Sistem Național de Indexare a Citărilor. Ceea ce s-a făcut până în prezent trebuie considerat doar primul pas în direcția dezvoltării unui astfel de sistem, care ne va permite să avem o imagine exactă a rezultatelor publicabile și a calității revistelor științifice românești. Dar acest prim pas, realizat prin evaluarea publicațiilor cu pretenții științifice, este foarte important, întrucât permite definirea unui nucleu al publicațiilor științifice reprezentative din fiecare domeniu. Procesarea ulterioară a acestei a listei revistelor incluse într-un astfel de nucleu va permite obținerea următoarelor rezultate:

- Identificarea unică a unei reviste citate, prin adoptarea unei forme standard a citării;
- Date statistice complete referitoare la articolele publicate în reviste reprezentative românești;
- Lista revistelor reprezentative românești, împreună cu un indicator care să măsoare impactul unui articol publicat asupra comunității științifice naționale și internaționale;
- Lista revistelor străine citate în reviste românești, împreună cu factorul lor de impact, în conformitate cu *Journal Citation Report* de la ISI.

Dar, până la urmă, de ce trebuie să se investească resurse umane și materiale în revistele științifice românești, să le fie

evaluate importanța și impactul? Răspunsul este foarte simplu, iar originile sale se pierd în adâncul vremurilor, atunci când asirienii inventau poșta. *Controlul căilor și metodelor de comunicare este un instrument de control politic, iar revistele reprezintă canalele de comunicare ale comunității științifice. Nu poate fi formulată o politică a științei ignorând un astfel de instrument, care există în mod obiectiv.* Prin urmare, o abordare riguroasă și sistematică a peisajului publicațiilor științifice românești poate conduce la controlul unor canale internaționale de comunicare ale comunității științifice, promovând cât mai multor reviste românești în vederea includerii în sisteme internaționale de indexare.

Note bibliografice:

- [1] DAVID D. et all. (2005), „Metodologia Shanghai “Academic Ranking of World Universities” și performanța științifică în universitățile românești”, *Revista de Politica Științei și Scientometrie, vol. III, nr. 3*
- [2] LEYDESDORFF L. (2001), „The Chalange of Scientometrics: The development, measurment, and Self-organization of Scientific Communication”, *Universal Publishers USA*
- [3] MACROBERTS M. H., MACROBERTS B, (2004), „Problems of citation analysis”, *Scientometrics, vol 36, No. 3 435 – 444*
- [4] NICA P., AGACHI S., CURAJ A., BANCIU D., ȚURLEA G., GHEORGHIU R., GROSU D., BĂLȚEI C. (2005), „Metodologie si proceduri pentru definirea obiectivelor si priorităților strategice ale cercetării științifice si dezvoltării tehnologice naționale in perioada 2005-2010”, *Editura Economică*
- [5] POPA, GH., NICA, P., PANAITESCU, S. (2004), „Analiza planului național de cercetare – dezvoltare, inovare pe anul 2003”, *Ministerul Educației și Cercetării*